

HAFIZA MERKEZİ HUKUK PROGRAMININ ÖNERİLERİ

- Fiilen ortaya çıkan ‘cezasızlık’ durumunu sonlandırmak için gereken yasal ve idari önlemler alınmalı, zamanaşımı problemi, devlet sırrı yasası, devlet görevlilerinin yargılanmasını izne bağlayan yasalar dahil, sorumluların hesap vermesini engelleyen tüm yasal engeller ortadan kaldırılmalı, gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmeli.
- Etkili, adil, hızlı soruşturma yürütülmesi ve cezaların infazı için lüzumlu yasal ve idari mekanizmalar oluşturulmalı.
- Yargının bağımsız ve güçlü kılınması için efektif mekanizmalar üretilmeli, hızlı ve etkin yargılama gerçekleştirilmeli ve verilen kararların infazı sağlanmalı.
- Devlet görevlilerinin suç işlediği şüphesi bulunan yargı süreçlerinin sürüncemede bırakılması geleneği sonlandırılmalı ve yurttaşların hak aramak konusunda cesaretlendirildiği bir yargı pratiği yaratılması için gereken siyasi önlemler alınmalı.
- ‘Tazminatı öderim işkenceyi yaparım, zorla kaybederim veya öldürürüm’ zihniyetinin sona ermesi için hak ihlallerinden sorumlu devlet görevlilerinin bütün seviyelerde yaptıklarından, ihmallerinden ve verdikleri emirlerden şahsen de sorumlu olmaları ve hesap vermeleri sağlanmalı.
- Hak ihlallerine karışan devlet görevlileri yargılama sürecinde görevden alınmalı; terfi ve taltif edilmeleri engellenmeli. Bu konuda tedbirlerin uygulanmasını şüphelilerin çalıştıkları birimlerin ya da diğer idari makamların keyfiyetine bırakan sistem terk edilmeli. Tedbirin uygulanması yalnızca ceza soruşturması değil, disiplin soruşturması açılması halinde de söz konusu olmalı. Görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması disiplin cezasının değil, soruşturma konusunu oluşturan fiilin niteliğine bağlı hale getirilmeli.
- Devlet görevlileri tarafından işlenen ağır insan hakları ihlalleri söz konusu olduğunda, iddiaları destekleyen başkaca deliller bulunmaksızın ya da diğer deliller ile karşılaştırılarak sorgulanmaksızın, işlenen fiille ilgili tutanaklar ve bu tutanaklarda imzası bulunan kamu görevlilerinin beyanları esas alınmamalı.
- Devlet görevlilerinin eylemleriyle insan haklarını ihlal ettiğinin iddia edildiği hallerde soruşturma faillerin her türlü etkisinden uzak tutulmalı. Mevzuatta kolluğun adli ve idari görevleri ayrımı kesin bir şekilde çizilmeli. Ceza

muhakemesinde işlemlerin büyük bir kısmının doğrudan kolluk tarafından yürütülmesi uygulaması terkedilmeli ve savcının bizzat işlem yapması, kolluğu denetlemesi sağlanmalı.

■ Kolluk ‘yasalarla kendisine şiddet kullanma tekeli tanınmış olan devlet’ kurumu olduğundan şiddet kullanma tekelinin kanunlarla verildiği bu kurumların yetkilerini nasıl kullanacakları ve yetki aşımı söz konusu olduğunda ne şekilde hesap vermeleri gerektiği kanunlarda ayrıntılı olarak yer almalı ve bu yasaların uygulanma olanağı bulunmalı.

■ Kolluğa bağımsız insan hakları kuruluşlarının da katılımı ile verilecek hizmet içi eğitimlerle insan haklarının korunması ve hukukilik perspektifi anlatılmalı.

■ Hakimlere ve savcılara ilişkin atama, görev yerlerini değiştirme, yükselme, birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, disiplin cezası verme ve görevden uzaklaştırma gibi işlemlerle yetkili kılınan yüksek kurulların üyelerinin yürütme organından bağımsız, hakimlik ve savcılık mesleğine mensup kişilerden oluşması sağlanmalı. Yine bu amaçla, hakimlerin ve savcılarının mesleğe alınmasında Adalet Bakanlığı’nın rolü, doğrudan etkide bulunamayacağı bir düzeye indirilmeli ya da tamamen kaldırılmalı.

■ Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu, hakim ve savcıların uluslararası sözleşmeler mevzuatına ve içtihatlarına hakim olması için düzenli meslek içi eğitimler uygulayarak yargılama kalitesinin yükseltilmesini sağlamalı.

■ Devlet görevlileri hakkındaki soruşturmalarda Adli Tıp Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı gibi İçişleri Bakanlığı’na ya da Adalet Bakanlığı’na bağlı kurumlar bünyesinde yer alan birimlerin resmi bilirkişi olarak görevlendirilmesinden vazgeçilmeli. Bu konuda çalışacak bağımsız kurumlar oluşturulmalı. Bu kurumların raporları ile mağdur ve şikayetçilerin sundukları alternatif raporların yargı organlarınca aynı ölçüde dikkate alınması sağlanmalı.

■ Suçların işlendiği koşulların ve faillerin tespiti açısından otopsinin önemi dikkate alınmalı ve yalnızca ölüm nedenine odaklanarak gerçekleştirilmesi yönündeki yaklaşım terk edilmeli.

■ Toplu mezarlarla ilgili gerekli soruşturmalara derhal başlanmalı ve mezarların açılmasından itibaren yapılacak her işlem Minnesota Protokolü’ne uygun olmalı.

- Tanık Koruma Programı ve gizli tanık müessesesi yerel uygulamadaki sorunlar ve uluslararası deneyim dikkate alınarak yeniden düzenlenmeli. Tanık koruma kararlarının verilmesi için talepte bulunulabilecek ve kararı verebilecek yetkili makamların yalnızca savcılık ve mahkemeler olarak belirlenmesine, kolluk memur ya da amirlerine bu konuda herhangi bir yetki tanınmamasına dikkat edilmeli.
- Kayıp yakınlarının, suç duyurusu yapmalarını takiben yıldırıcı karşı suçlamalara maruz kalması, ‘kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir ve şiddet kullanmak’ yahut ‘yargılama sürecini etkilemeye teşebbüs’ ve benzeri maddelerden aleyhlerine dava açılması gibi uygulamalar ortadan kaldırılmalı.
- Kayıp yakınlarının soruşturma sürecine etkin katılımı ve dava süreci ile ilgili olarak bilgilendirilmeleri sağlanmalı. Rehabilitasyon ve onarım olanağı temin edilmeli, tazminat programları ile ilgili çalışmalar yapılmalı. Dava nakilleri dolayısıyla uğradıkları maddi manevi zararlar tazmin edilmeli.
- Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 234. maddesiyle mağdur ve şikâyetçilere tanınan hakların en geniş şekilde kullanılması için gereken önlemlerin alınması ve hukuksal mekanizmaların oluşturulması sağlanmalı.
- Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 172. maddesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi üzerine, yeniden resen soruşturma açılmasına imkân veren bir yol izlenip izlenmediğinin dikkatle takip edilmesi; bu şekilde yeniden açılan soruşturmalarda ihlale neden olan eksikliklerin giderilmesi sağlanmalı.
- Zorla kaybetme Türk Ceza Kanunu’nda bir suç olarak düzenlenmeli ve Birleşmiş Milletler Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme imzalanmalı ve uygulanmalı.